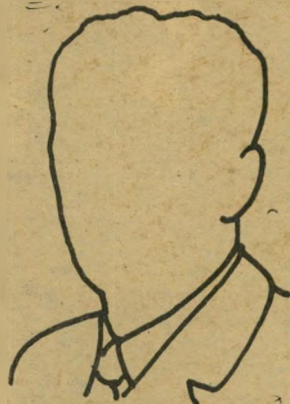

לפני ארבעה חודשים נרצח בלונדון סעיד חמאמי, נציג אש"ף ודובר מחנה השלום ב.ו. בנאום לזיכרו מתאר ידו, ד"ר עיסאם סארטאווי, את דמותו והשקפתו

מדוע הוא נרצח?

לפני ארבעה חודשים נרצח בלונדון סעיד חמאמי, יליד יפו בן 37, נציג אש"ף בכירת בריתנו. חמאמי היה המנהיג הגלוי והמוכר ביותר של מחנה השלום בתוך אש"ף. הוא היה הראשון שהציע כגלוי שהעם הפלסטיני יכיר בישראל ויחיה עימה בשלום, בתנאי שתקום מדינה פלסטינית עצמאית לצד דה. בראשית 1975 פתח בסדרה רצופה של שיחות סודיות עם אורי אבנרי. שיחות אלה פילסו את הדרך לכינון הוועידה המדינית הרישומי בין נציגי אש"ף וכ"ח והתקום בישראל.

רן. למעמד זה הוזמן גם אורי אבנרי, שנתבקש לשאת בה את דברו. מסיבות שונות נכצר מאבנרי להיענות להזמנה זו.

הנאום המרכזי באותו אירוע היה ד"ר עיסאם סארטאווי, רופאליב שחונך בארצות-הברית, שהיה לפניו ראש ארגון הפיראיון עצמאי, והמכהן מזה שנים רבות כחבר המוסד העליון של פת"ח. החל מאמצע 1976 עמד סארטאווי בראש המישלחת של אש"ף, שקיימה שיחות מדיניות רצופות עם נציגי "המועצה הישראלית למען שלום וישראל-פלסטיני". סארטאווי ממשיך בפעולתו למען השלום גם מאז רצח חמאמי, שהיה ידו ופקודו. נאומו של סארטאווי לזכר חמאמי הוא מוסמך, שכל ישראלים ברידתת חייב לקראו. כמה שנאמר — וגם כמה שרק נרמז — בו, הוא מגלה את עובדיה המחשבות של חזק ניכר מן המנהיגות של אש"ף, אשר סארטאווי משמש לה לפח. משום כך מפרסם "העולם הזה" את הנאום במיזאו בעמודים אלה.

עיסאם סארטאווי לא הצטרף מעולם, מטעמי ביטחון.

עבור אומיק'ליבו למען השלום שלום בחייו. אף שרוצחיו עדיין לא נתפסו, ברור כי הם היו סוכני הזית"ה הסירוב הערבית הקיצונית. הלווייתו החלה בלונדון, ע"י רה לביירות והמשפחה לעומן, שם נקבר. ככל מקום הפכה ההלווייה הפגנה גדולה של הזדהות עם חמאמי ורעיונותיו. בכירות צעד יוסר עראפאת בראש תהלוך כתיאהב, לצידה של אשת הקורבן, האליזה חמאמי. ביום ה' 40 למותו נערכה בלונדון אסיפת-אבל לזיכ'

של אורחות תחליפית לספק את הצורך האמיתי בזהות לאומית. שהיה והינו הגורם המדריך את מהשבותינו וחלומותינו של כל פלסטיני באשר הוא.

אשר לרוב חסרי-האורחות, הרס מוסדות הלאומית הפלסטינית הצריך מאמצים ש-לא ייאמנו כדי להוסיף להתקיים בעולם המתוכנן. ביסודו, לתפקד על בסיס של זהות לאומית. הסבל והקשיים, שנפלו בי חלקם של הפלסטינים העקורים והמונשי לים, הביאו להתעוררות צורך עז בתחית הזהות הלאומית הפלסטינית והמוסדות הפלסטיניים. ואולם בשלב זה לקחה השי איפה להחייאת הזהות הלאומית הפלסטינית והמוסדות הפלסטיניים בפאראדוקס היסטורי.

בלבנו, סוריה ועיראק — זכו אף הם במעמד של פליטים חסרי-מדינה. מאותו רגע ואילך היה כל חזק של הגלות הפלסטינית עובר חווייה חברתית-יכולית ופוליטית שונה, שעוצבה בחלקה הגדול ע"י ידו הסביבה החדשה והתנאים המיוחדים ששלטו בה.

אילו היה עלי לתאר את סעיד חמאמי במישפט אחד, הייתי אומר כי הוא היה פאטריוט פלסטיני אמץ, שהבין את החווייה הפלסטינית.

הפלסטינים שנותרו במדינת-ישראל חיו בסיוט — כשהם מנסים להחזיק מעמד בחסותו שלטון מתנשא, ששלל מהם את זכויות-האנוש הטבעיות שלהם ונהג בהם כבמיעוט בלתי-רצוי. את המיעוט הבלתי-רצוי הזה מוכרחים היו לסבול, בחירוק-שיניים, בשל דעת-הקהל העולמית. במעמד של אזרחים מדרגה שלישית, לגבי פלסטינים אלה, שנותרו בתוככי חברה מנוכרת ועוינת. היה הצורך החיוני ביי תר להחזיק מעמד. כדי להחזיק מעמד היה עליהם להסתגל לנורמות זרות ולר"י בנות זרה. פירוש הדבר היה גם השלמה עם המעמד הנחות בתוך מדינה יהודית, שנהגה אפילו ביהודים בני עדות-המזרח כבאזרחים ממדרגה שנייה. במשך הזמן רכשה הקהילה הפלסטינית שבתוככי יש"ר ראל סממנים מיוחדים משלה, שהבדילו בינה ובין קבוצות פלסטיניות אחרות. הקיבוץ הפלסטיני בגדה המערבית, גור רלו שפר עליו יותר מזה של כל הקיבוצים הפלסטיניים האחרים. האוכלוסיה המר קורית, להבדיל מאותם הפליטים שנמלטו לגדה המערבית מן הערים והכפרים הפלסטינים הכבושים, לא סבלה את הטראומה של העקירה והנישול. מילבד הסבל הכללי שבא בעיקבות המלחמה, והמהומה ואיר הסדרים שקדמו לסיפוחו של האיזור ליר"ד, היתה חווייתם של תושביה המקוריים של הגדה המערבית, ושל הפליטים שנמלטו לטו אליה, טראומטית פחות מכל מה שסבלו הקיבוצים הפלסטינים האחרים. האורחות הירדנית חסכה מתושבי הגדה המערבית את כל הכרוך במעמד של חסרי-מדינה, שנפל בחלקו של קבוצות פלסטיניות אחרות.

המלכות הכל-ערבית וברוך אר"ן האבות, והגלות שבאה בעיקבותיו, הובילו לידי ייסורים חומריים. לידי הבדלים גדולים בין סוגי ה"חוייה הפלסטינית ולטראומה של חוסרי-מדינה.

רק שני קיבוצים נמלטו לחקית מגורר זה: זה שבתוך ישראל, שי נבדל באזרחות ישראלית, וזה שי בגדה המערבית, שקיבל אזרחות ירדנית. האחרים, שהיו הרוב, הפי כו — להוציא חרויגים אחדים — פליטים חסרי-אזרחות.

מטרת המאבק הפלסטיני, מאז סוף המאה ה-19 ועד לשנת 1948, היתה למנוע את השתלטות התנועה הציונית על נחלת האבות הפלסטינית. לרוע המזל לא הוכי תרו מאמצים אלה בהצלחה, ובסוף שנת 1949 — בחלקו בשל כיבוש צבאי ובחלקו באמצעות ויתורים טריטוריאליים, שחוש"גו על שולחן המשא-ומתן ברודוס — הוענקו ארבע-חמישיות מנחלת-האבות ה"פלסטינית למדינת ישראל החדשה. ממה שנותר משטח פלסטין — הגדה המערבית סופחה על-ידי ירדן, ורצועת-עזה ניתנה לניהולה של מצרים.

גורל העם הפלסטיני היה קשור בגורל ארצו. לפני חלוקתה של נחלת-האבות הפלסטינית, היוו הפלסטינים יחידה חברתית בעלת זהות לאומית ברורה.

הם לא נהנו, אומנם, מריבונות, אך היו להם מוסדות חברתיים, מור"דת, זיכרונות עבר קיבוציים, שאיזות מושגות וכן, באמצעות שיתופיות המנדט, מעין ממשלה פלסטינית, שהעניקה לפלסטינים דרכונים כפרטים, ואיפשרה להם להזדהות — כגוף — עם מדינה או מדינה-שברך.

חלוקתה של פלסטין עירערה את היחידה החברתית-פוליטית הפלסטינית, והביא אה לפיזורם של הפלסטינים ולאובדן מוסי-דויתיהם החברתיים.

סעיד חמאמי (באמצע) מה יהיה בעוד עשר שנים?

פיזורם של האוכלוסיה הפלסטינית, נית, אחרי חלוקתה של המולדת, הוביל, באורח בלתי-נמנע, לפיזור החווייה הפלסטינית. כל קבוצה פלסטינית עמדה בפני בעיות מסוג שונה, כפי שהתחייבו מסכיבתה החדשה.